

INTERPELLATION TILL STATSRÅD

Från Riksdagsförvaltningen
2016-12-22
Besvaras senast
2017-01-24

Till statsrådet Åsa Regnér (S)

2016/17:215 Träffsäkra insatser inom LSS

När Åsa Regnér och andra företrädare för regeringen talar om LSS framkommer ofta att de är bekymrade över insatsernas ”träffsäkerhet”. I direktiven till LSS-utredningen (dir. 2016:40) återkommer ordet ett tiotal gånger. Brister i de kommunala insatsernas kvalitet anses kunna förklara varför brukare väljer assistansersättning framför andra insatser i LSS (s. 19). Det sägs att kostnadsutvecklingen inom assistansersättningen måste brytas och att insatser som kan utgöra alternativ till personlig assistans måste utvecklas (s. 15).

Det är dock oklart vilka andra insatser regeringen tänker på. I de underlagsrapporter som åberopas i utredningsdirektiven är det främst institutionsboende i form av gruppboende som nämns. Men i en artikel i Dagens Nyheter i juni 2016 säger Åsa Regnér att det inte är aktuellt. Hon framhåller där att inte heller hemtjänst är aktuellt som alternativ.

Insatserna enligt LSS innebär betydande kostnader för stat och kommun, totalt ca 70 miljarder kronor, varav 30 miljarder avser den statliga assistansersättningen. Det är mycket pengar. Om man ser till funktionshinderspolitiken i dess helhet tillkommer kostnader för bland annat socialtjänst, sjuk- och aktivitetsersättning, lönestöd, färdtjänst, bilstöd, hjälpmedel, habilitering och rehabilitering. Det är inte bara möjligt utan sannolikt att det finns mer träffsäkra sätt att använda dessa resurser än hur det görs just i dag. Ingen kan rimligen ha några invändningar mot träffsäkra insatser om det med det avses insatser som bidrar till att den enskilde kan leva ett liv som andra och uppnå goda levnadsvillkor, det vill säga det som enligt LSS är målet med insatserna.

Regeringen använder dock ordet träffsäkerhet huvudsakligen om andra insatser än assistans. Ett exempel är när man på ett ställe i direktiven skriver att ”förstärkt ... träffsäkerhet ... ska finansieras med besparingar inom assistansersättningen” (s. 16). Träffsäkerhet ställs alltså mot assistans. Vi kan emellertid i dag se exempel där personlig assistans skulle vara den mest träffsäkra insatsen, samtidigt som rättstillämpningen utesluter just denna. Det gäller till exempel gränsdragningen mellan sjukvårdande insatser och egenvård, som Inspektionen för socialförsäkringen, ISF, nyligen analyserat (*Sjukvårdande insatser och personlig assistans*, rapport 2016:16). En person som inte längre kan få sondmatning genom personlig assistans upphör ju inte att behöva äta.

Det behovet tillgodoses i stället ofta genom hemsjukvård, som är en betydligt mer kostsam insats för samhället, med mindre frihet och sämre kontinuitet för den enskilde. Ibland ersätts assistans med omfattande anhöriginsatser, vilket inte heller nödvändigtvis är särskilt träffsäkert om det innebär att anhöriga måste avstå från förvärvsarbete och att den enskildes möjligheter att leva som andra och uppnå goda levnadsvillkor minskar.

När olika insatser ska vägas mot varandra är det viktigt att inte bara göra en statsfinansiell kalkyl utan även en samhällsekonomisk, där effekterna för såväl staten som kommuner och enskilda beaktas. Det kan noteras att regeringen i direktiven till Delegationen mot överutnyttjande och felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen säger att delegationen ska redovisa de samhällsekonomiska effekterna och konsekvenserna av sina bedömningar och förslag (dir 2016:60, s. 9). Något motsvarande krav finns inte i direktiven till LSS-utredningen.

En annan aspekt av träffsäkerhet är vem som ska bistå med juridiskt stöd till den som ansöker om personlig assistans. I dag förekommer det att assistansanordnare gör det, vilket företrädare för regeringen kritiserat. Det lyfts inte sällan fram som förklaring till och exempel på överutnyttjande av assistansersättning. LSS-utredningen har till och med fått i uppdrag att ”undersöka vilka möjligheter det finns att juridiskt begränsa anordnarens inflytande vid ansökningar om assistans” (s. 23).

Samtidigt förefaller regeringen vilja fortsätta att satsa resurser på juridiskt stöd. Utredningen ska ”analysera på vilket sätt det offentliga skulle kunna bistå personer som ansöker om personlig assistans eller ersättning för sådan med oberoende rättsligt stöd” (s. 23). Detta ska enligt direktiven finansieras genom besparingar i assistansersättningen (s. 24). Frågan borde med andra ord inte handla om huruvida det är överutnyttjande att använda offentliga medel till juridiskt stöd utan om huruvida det är träffsäkert att göra det via assistansersättningen.

Jag vill därför fråga statsrådet:

1. Tänker statsrådet verka för ett tilläggsdirektiv till LSS-utredningen där den ges i uppdrag att göra en samhällsekonomisk analys, som också innefattar effekterna och konsekvenserna för brukare, anhöriga och kommuner av de olika alternativa insatser som står till buds och av

utredningens bedömningar och förslag?

2. Är statsrådets avsikt att begränsa enskildas möjlighet att anlita sin assistansanordnare för att få juridiskt stöd vid ansökan om personlig assistans eller andra LSS-insatser? Hur förhåller sig i så fall detta till den grundlagsskyddade informationsfriheten?
3. Är statsrådets avsikt att begränsa assistansanordnares möjlighet att erbjuda enskilda juridiskt stöd vid sin ansökan om personlig assistans eller andra LSS-insatser? Hur förhåller sig i så fall detta till den grundlagsskyddade näringsfriheten?
4. Är statsrådets avsikt att offentligt finansierat juridiskt stöd vid ansökan om personlig assistans eller andra LSS-insatser ska erbjudas som en egen insats?

.....
Bengt Eliasson (L)

Överlämnas enligt uppdrag

Lisa Gunnfors